«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Ընտանիքի հոգեբանություն,կոնֆլիկտներ

Առարկան՝ Դասվար

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Խաչատրյան Նաիրա

Ուսումնական հաստատություն՝ Արարատի մարզ Ղուկասավանի միջն. դպրոց

Երևան 2023

Բովանդակություն

Ներածություն.....3

Ընտանիքի հոգեբանություն,կոնֆլիկտներ.....4

Կոնֆլիկտներ,դրանց հաղթահարման միջոցները.....5

Ընտանիքի և դպրոցի համագործակցության ձևերն ու միջոցները.....6

Եզրակացություն.....12

Օգտագործված գրականություն.....14

Ներածություն

Ընտանիքը եղել և մնում է անձի բարոյականդաստիարակման հիմնական օղակն ուվճռական գործոնը: Ընտանիքից է սկսում բարոյական դաստիարակման նախահիմքերիկառուցումը, որից հետագայում ձևավորվում ևամրապնդվում են անձի վարքի ձևերը :Երեխան ծնվելով ընկնում է իր համար բոլորովիննոր վայր, դժվարություններով լի մի աշխարհ, որտեղ նրա հիմնական ու առաջին սյունը՝ընտանիքն է :Երեխան աչքերը բացելով, տեսնումէ իր ծնողներին, շփվում նրանց հետ : Ծնողներիվաղ ներգործությունները, որոնք նույնիսկ կարողեն չգիտակցվել երեխայի կողմից, ազդում են նրահետագա զարգացման վրա : Առհասարակ, դաստիարակչական ներգործություններիարդյունավետությունը կախված է ծնողների միջև առկա փոխհարաբերություններից, ընտանիքի կյանքի ձևից՝ «առողջությունից», բարեհաջողությունից, նրա երջանիկ մթնոլորտից:Ընտանիքում են դրվում երեխայիբարոյական, գեղագիտական,տնտեսագիտականդաստիարակման հիմքերը : Երեխայի համարընտանիքը պատրաստի օրինակ է սեփականկյանքը կառուցելու համար : Նա աչքերը բացելով, տեսնում է իր ընտանիքը, նրա ավանդույթները, հարաբերություններն ու դրվածքները, ուստիճիշտ է այստեղ հիշել այն արտահայտությունը, թեյուրաքանչյուր երեխա իր ընտանիքի հայելին է ևնրա ծնողներն են պատասխանատու երեխայիհետագա ողջ կյանքի համար : Ծնողները շատդեպքերում կարող են նույնիսկ չնկատել ,որիրենց ամեն խոսքով, վարք ու բարքով օրինակ ենծառայում իրենց երեխաների համար : Մարդկային շփման առաջին փորձերերեխաները ստանում են ընտանիքում, բայցհասարակություն ինտեգրվելու առաջին մեծփուլը երեխայի համար հանդիսանում էնախակրթարանը, մանկապարտեզը:Մանկապարտեզի առօրյան ի տարբերությունընտանեկան միջավայրի հնարավորություն է տալիս երեխային շփվել իր հասակակիցների հետ, դառնալ ավելի ինքնուրույն:Ընտանիքում երեխաների դաստիարակությունն իրականացնող ծնողները նախապես պետք է լավ ճանաչեն նրանց իմանան յուրաքանչյուրի բնույթը անհատականությունը հակումներն ու հետաքրքրությունները ներքին պահանջմունքները դասզեկի հետ համատեղ մշակեն ծրագիր թե ում էությունից ինչը հեռացնել թե նրա մեջ բարոյական ինչ որակ ամրակայել որ արարքները <<արմատախիլ>>անել որոնք զարգացնել թե ինչ վարքագիծ բնավորություն ձևավորել նրա մեջ:Ընտանիքում երեխաների ճիշտ դաստիարակության առաջին պայմանն ընտանեկան կոլեկտիվի համախմբումն ու ձևավորումն է ամուր կարգապահության ստեղծումն ու ամրապնդումը:Երեխաների դաստիարակոբության կարևոր պայմանը ծնողների սկզբունքայնության կայունությունն է:Ծնողները դասղեկի ուսուցիչների անմիջական օգնությամբ ու խորհուրդներով պարտավոր են իրենց երեխաների մեջ դաստիարակեն սիրո զգացմունքները նաև մեր երկիր մոլերակի նկատմամբ:Չէ որ այդ մոլորակն իր ուսերի վրա է պահում համաբն մարդկությանը:Ընտանիքում կարևոր նշանակություն ունի երեխաների ինտենացիոնալիստական զգացմունքների ձևավորումն ու դաստիարակությունը:Ինտերնացիոնալիզմ ասելով պիտի հասկանալ բոլոր ռասաների ժողովուրդների ազգերի ու ազգությունների իրար հետ ունեցած համերաշխությունը և թշնամության բացառումը:

1.Ընտանիքի հոգեբանություն,կոնֆլիկտներ:

Երեխայի սոցիալականացման գործընթացն առաջին հերթին ընթանում է ընտանիքում՝ սոցիալական դերերի, արժեքների յուրացման և սեփական վերաբերմունքը մշակելու, անհատական առանձնահատկություններն իրագործելու միջոցով: Հետևաբար, դպրոցական կյանքում ծագող խնդիրների նկատմամբ երեխայի վերաբերմունքի մեջ գերակշռող մաս են կազմում ընտանեկան միջավայրում ձեռք բերած սոցիալական դիրքորոշումները, որոնք նպաստում կամ խոչընդոտում են վախերի, տագնապների դրսևորմանը: Ընտանիքի կառուցվածքը, քանակական կազմը, ծնողական դաստիարակության ոճը, ներընտանեկան հարաբերությունները ձևավորում են աշխարհի հանդեպ վստահության կամ անվստահության առաջնային հիմնային մակարդակ, ինչը կարևոր դեր և նշանակություն ունի վախերի դրսևորման և կանխարգելման գործընթացում: Ընտանիքի սոցիալ-հոգեբանական համակարգի և կրտսեր դպրոցականի վախերի հինախնդրին անդրադարձել են մի շարք փիլիսոփաներ, հոգեբաններ, հոգեթերապևտներ, որոնց ներդրումն արժևորելով, ներկայացրել ենք մեր մոտեցումը՝ կարևորելով դպրոցական վախերի դրսևորման վրա հատկապես ծնողական վերաբերմունքի ազդեցությունը, ինչը դիտարկվում է որպես երեխայի հետ հաղորդակցվելու ընթացքում կիրառվող վարքաձևերի, նրա:Անհատականությունը, բնավորությունն ու արարքներն ընկալելու և հասկանալու առանձնահատկությունների համակարգ: Երեխայի անձի ձևավորումն առաջին հերթին տեղի է ունենում ընտանիքում, և ընտանեկան մթնոլորտը, հարաբերությունները, դաստիարակությունը վճռորոշ ազդեցություն են ունենում երեխայի ներդաշնակ զարգացման և հոգեկան առողջության վրա:Ընտանիքում ձևավորվում են երեխայի բնավորությունը, ինքնագիտակցությունը, ինքնագնահատականը, բարոյական պատկերացումները, սոցիալական դիրքորոշումները, երեխան յուրացնում է վարքի կանոնները, տեղի է ունենում անձի սոցիալականացում: Վերջին ժամանակներում ընտանեկան հարաբերություններն էական փոփոխությունների են ենթարկվել: Ավելացել է բջջային՝ ամուսիններից և երեխաներից կազմված ընտանիքների թիվը: Փոխվել են ընտանիքում ամուսինների ֆունկցիաները, նրանց արժեհամակարգը, վերաբերմունքը երեխաների նկատմամբ, դաստիարակության մեթոդները: Ընտանիքի դերը երեխայի հոգեկան առողջության պահպանման գործում արդիական է հատկապես այն պայմաններում, երբ ընտանիքում հաճախակի են լինում կոնֆլիկտներ: Ընտանիքում շատ կարևոր է երեխաների բարոյական դաստիարակության իրականացումը:Կան բարոյական այնպիսի որակներ,նորմեր որոնք նրանց մեջ պետք է դաստիարակել ընտանիքում որովհետև ուրիշները չեն կարող դրանք այնպես իրականացնել ինչպես ծնողները:Դրանք այն որակներն են որոնք իսկական մարդ տեսակի համար անձնավորություն լինելու համար շատ կարևոր են:Ընտանեկան դաստիարակության խնդիրների շարքում էական նշանակություն ունի երեխաների կոլեկտիվիստական դաստիարակությունը:Առողջ ընտանիքը կոլոկտիվիստական դաստիարակության հիմնաքարն է:Չէ որ ընտանիքը նույնպես կոլեկտիվ է ուր հետապնդվում են նպատակներ ընդհանուր շահեր:Ընտանեկան դաստիարակությունն իրականացնելիս ծնողները պարտավոր են մշտական կապ հաստատել դասղեկի հետ լսել նրա խորհուրդներն ու ցուցումները իմանալ թե դաստիարակության գործընթացում ինչ մեթոդներ,հնարներ միջոցներ կիրառել:[1,էջ5]

2.Ընտանեկան կոնֆլիկտների ազդեցությունը երեխայի անձի ձևավորման վրա:

Շատ կարևոր է ուսումնասիրել ընտանեկան հարաբերություններում տեղի ունեցող տեղաշարժերը, ընտանեկան կոնֆլիկտների առաջացման պատճառները և դրանց ազդեցությունը երեխայի անձի ներդաշնակ ձևավորման վրա: Գոյություն ունի <<կոնֆլիկտ>> հասկացության մի քանի սահմանում: Բ. Մ. Ռեբուսը կոնֆլիկտը բնութագրում է որպես մարդկանց գիտակցության մեջ միմյանց հանդեպ հակադարձ ուղղված և անհամատեղելի միտումների բախում՝ կապված բացասական սուր հուզական ապրումների հետ»: Ըստ Ա. Վ. Սերգեյչուկի՝ կոնֆլիկտը անհատների անհամատեղելի նպատակների, հետաքրքրությունների, դիրքորոշումների, կարծիքների, հայացքների բախում է»: Ի տարբերություն Ռեբուսի և Սերգեյչուկի՝ Ա.Մ.Ստոլյարենկոն կոնֆլիկտը բնութագրում է ոչ թե որպես բախում, այլ հակասություն. §Կոնֆլիկտը երկու և ավելի մարդկանց (խմբերի) միջև սուր և դժվար լուծվող հակասություն է, որը բնութագրվում է հակամարտությամբ, հակասող կողմերի կողմից ուժեղ միջոցների փոխադարձ կիրառմամբ՝ հակառակ կողմին հաղթելու նպատակով:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿՈՆՖԼԻԿՏՆԵՐԻ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Ըստ վիճակագրական տվյալների ընտանեկան կոնֆլիկտների պատճառները հաղորդակցման կուլտուրայի, փոխադարձ վստահության, քաղաքավարության, ուշադրության, բարյացակամության, նրբազգացության բացակայությունն են: Իրականում կոնֆլիկտների պատճառ կարող են հանդիսանալ հոգեբանական անհամատեղելիությունը, սեռական խնդիրները, միմյանց մտադրությունները չհասկանալը, վարքի սխալ մեկնաբանությունները, բարոյականության վերաբերյալ տարբեր մոտեցումները, պարտքի և պատասխանատվության զգացումի բացակայությունը և այլն: Ընտանիքն ամուր է այն ժամանակ, երբ զույգերի միջև ստեղծված են բարիդրացիական հարաբերություններ, երբ ազատ քննարկվում են տարբեր թեմաներ, երբ ամուսիններն ունեն ընդհանուր հետաքրքրություններ, ընդունակ են ապրումակցման, զիջող են և, ամենակարևորը, երբ ընտանիքի հիմքում սերն է: Կարևորելով ընտանիքի և ընտանեկան հարաբերությունների դերը երեխայի անձի ներդաշնակ ձևավորման վրա, հարցաթերթային հարցման միջոցով, որին մասնակցել է ընդլայնված և բջջային ընտանիքների 40 ամուսնական զույգ, բացահայտվել է կոնֆլիկտների առաջացման հաճախականությունը: Կոնֆլիկտների առաջացման հաճախականությունն ընդլայնված և բջջային ընտանիքներում:Փաստորեն ընդլայնված ընտանիքներում կոնֆլիկտներն ավելի հաճախ են ծագում, քան բջջային ընտանիքներում:Ընդլայնված է այն ընտանիքը, որտեղ բացի ամուսիններից և նրանց երեխաներից կան նաև այլ ազգականներ: Սոցիալ-հոգեբանական հետազոտությունները հնարավորություն են տալիս առանձնացնել ընտանեկան կյանքում առաջացող կոնֆլիկտների 4 տեսակ՝ներանձնային,միջանձնային,անհատական-խմբային,միջխմբային:[2,էջ10]

2.Ընտանիքի և դպրոցի համագործակցության ձևերն ու միջոցները:

Ընտանիքը եղել և մնում է անձի բարոյականդաստիարակման հիմնական օղակն ուվճռական գործոնը: Ընտանիքից է սկսում բարոյական դաստիարակման նախահիմքերիկառուցումը, որից հետագայում ձևավորվում ևամրապնդվում են անձի վարքի ձևերը :Երեխան ծնվելով ընկնում է իր համար բոլորովինոր վայր, դժվարություններով լի մի աշխարհ, որտեղ նրա հիմնական ու առաջին սյունը՝ընտանիքն է :Երեխան աչքերը բացելով, տեսնումէ իր ծնողներին, շփվում նրանց հետ : Ծնողներիվաղ ներգործությունները, որոնք նույնիսկ կարողեն չգիտակցվել երեխայի կողմից, ազդում են նրահետագա զարգացման վրա : Առհասարակ, դաստիարակչական ներգործություններիարդյունավետությունը կախված է ծնողների միջև առկա փոխհարաբերություններից, ընտանիքի կյանքի ձևից՝ «առողջությունից», բարեհաջողությունից, նրա երջանիկ մթնոլորտից:Ընտանիքում են դրվում երեխայիբարոյական, գեղագիտական,տնտեսագիտականդաստիարակման հիմքերը : Երեխայի համարընտանիքը պատրաստի օրինակ է սեփականկյանքը կառուցելու համար : Նա աչքերը բացելով, տեսնում է իր ընտանիքը, նրա ավանդույթները, հարաբերություններն ու դրվածքները, ուստիճիշտ է այստեղ հիշել այն արտահայտությունը, թեյուրաքանչյուր երեխա իր ընտանիքի հայելին է ևնրա ծնողներն են պատասխանատու երեխայիհետագա ողջ կյանքի համար : Ծնողները շատդեպքերում կարող են նույնիսկ չնկատել ,որիրենց ամեն խոսքով, վարք ու բարքով օրինակ ենծառայում իրենց երեխաների համար : Մարդկային շփման առաջին փորձերերեխաները ստանում են ընտանիքում, բայցհասարակություն ինտեգրվելու առաջին մեծփուլը երեխայի համար հանդիսանում էնախակրթարանը, մանկապարտեզը:Մանկապարտեզի առօրյան ի տարբերությունընտանեկան միջավայրի հնարավորություն է տալիս երեխային շփվել իր հասակակիցների հետ, դառնալ ավելի ինքնուրույն:Ընտանիքում երեխաների դաստիարակությունն իրականացնող ծնողները նախապես պետք է լավ ճանաչեն նրանց իմանան յուրաքանչյուրի բնույթը անհատականությունը հակումներն ու հետաքրքրությունները ներքին պահանջմունքները դասզեկի հետ համատեղ մշակեն ծրագիր թե ում էությունից ինչը հեռացնել թե նրա մեջ բարոյական ինչ որակ ամրակայել որ արարքները <<արմատախիլ>>անել որոնք զարգացնել թե ինչ վարքագիծ բնավորություն ձևավորել նրա մեջ:Ընտանիքում երեխաների ճիշտ դաստիարակության առաջին պայմանն ընտանեկան կոլեկտիվի համախմբումն ու ձևավորումն է ամուր կարգապահության ստեղծումն ու ամրապնդումը:Երեխաների դաստիարակոբության կարևոր պայմանը ծնողների սկզբունքայնության կայունությունն է:Ծնողները դասղեկի ուսուցիչների անմիջական օգնությամբ ու խորհուրդներով պարտավոր են իրենց երեխաների մեջ դաստիարակեն սիրո զգացմունքները նաև մեր երկիր մոլերակի նկատմամբ:Չէ որ այդ մոլորակն իր ուսերի վրա է պահում համաբն մարդկությանը:Ընտանիքում կարևոր նշանակություն ունի երեխաների ինտենացիոնալիստական զգացմունքների ձևավորումն ու դաստիարակությունը:Ինտերնացիոնալիզմ ասելով պիտի հասկանալ բոլոր ռասաների ժողովուրդների ազգերի ու ազգությունների իրար հետ ունեցած համերաշխությունը և թշնամության բացառումը:Ընտանիքում շատ կարևոր է երեխաների բարոյական դաստիարակության իրականացումը:Կան բարոյական այնպիսի որակներ,նորմեր որոնք նրանց մեջ պետք է դաստիարակել ընտանիքում:

Դրանք այն որակներն են որոնք իսկական մարդ տեսակի համար անձնավորություն լինելու համար շատ կարևոր են:Ընտանեկան դաստիարակության խնդիրների շարքում էական նշանակություն ունի երեխաների կոլեկտիվիստական դաստիարակությունը:Առողջ ընտանիքը կոլոկտիվիստական դաստիարակության հիմնաքարն է:Չէ որ ընտանիքը նույնպես կոլեկտիվ է ուր հետապնդվում են նպատակներ ընդհանոը շահեր:Ընտանեկան դաստիարակությունն իրականացնելիս ծնողները պարտավոր են մշտական կապ հաստատել դասղեկի հետ լսել նրա խորհուրդներն ու ցուցումները իմանալ թե դաստիարակության գործընթացում ինչ մեթոդներ,հնարներ միջոցներ կիրառել Այդպիսիք կարող են լինել բարոյական թեմաներով պատմությունները զրույցները <<բացատրել>> <<պարզաբանել>> <<համոզել>> հնարները ինչպես նաև երեաների գործոնեությունը կազմակերպող նրանց վարքը մոտիվացնող ու խթանող մեթոդները:Ընտանիք-դպրոց համագործակցությունը երեխայի շուրջ ստեղծում է մի միջավայր որտեղ ընտանիքը և դպրոցը համատեղ աշխատում են երեխայի զարգացմանն ու դաստիարակությանն ուղղված ընդհանուր նպատակների հասնելու հսմար:Մանկավարժների և ընտանիիքի միջև դրական հաղորդակցումը շատ կարևոր դեր է կատարում երեխայի կյանքում:Արդյունավետ հաագործակցության դեպքում ընտանիքը մասնավորապես՝ծնողները ակտիվորեն մասնակցում են երեխայի դպրոցական կյանքին:Ծնողների և մանկավարժների միջև երեխայի կարիքների և զարգացան մակարդակի մասին տեղեկությունների փոխանակումից շահում են թե ընտանիքը թե դպրոցը:Կրթության կարևորագույն սոցիալական ինստիտուտներից մեկը ընտանիքն է:Դասղեկի աշխատանքը ծնողների հետ ուղղված է ընտանիքի հետ համագործակցելուն ելնելով երեխայի շահերից:Դասղեկը ծնողներին ցնավում է ուսումնական հաստատությունում ուսումնական գործընթացին մասնակղելու համար ինչը նպաստում է ընտանիքում բարենպաստ մթնոլորտի ստեղծմանը երեխայի հոգեբանական և հուզական հարմաևավետությանը դպրոցում և տանը:Դպրոցի ու ընտանիքի փոխազդեցությունը ուսուցիչների ու ծնողների միջև փոխհարաբերությունն է նրանվ համատեղ գործունեության ու համատեղ գործունեության ու հաղորդակցության գործընթացում:Երեայի կյանքը բաղկացած է երկու կարևոր ոլորտներից դպրոցից ու ընտանիքից որոնք ենթակա են փոփոխության և զարգացման:Ուստի կարևոր և հրատապ խնդիրներից դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը:Սոցիալական և հոգեբանական ապահովությունը երեխայի ձեռքբեևումների հաջողությունը կախված է նրանից թե ով և ինչպես է ազդում նրա զարգացման վրա:Երեխան ժամանակի մեծ մասն անցկացնում է դպրոցում և տանը հետևաբար կարևոր է որ ուսուցիչների և ծնողների ազդեցությունները չհակասեն միմյանց այլ դրական և ակտիվ ընկալվեն երեխայի կողմից:Դա իրագործելի է եթե ուսուցիչներն ու ծնողները դառնան դաշնակիցներ ու համախոհներ դաստիարաության խնդիրների շահագրգիռ ու համակարգված լուծումներով:Ընտանիքի հետ փոխգործակցությունը դպրոցի և յուրաքանչյուր ուսուցչի աշխատանքում հրատապ և բարդ խնդիրներից է:Ընտանիքները շատ տարբեր են յուրաքանչյուրն ունի իր խնդիրներն ու դժվարությունները ուստի հնարավոր չէ պատրաստի և միակ ճիշտ պատասխանը տալ այն հարցին թե ինչպես շփվել ընտանիքի հետ:Շատ բան կախված է ուսուցչի ինտուիցիայից հմտությունից ով պետք է վերլուծի տարբեր հանգամանքների համալիրը որպեսզի ճիշտ որոշում կայացնի որոշակի իրավիճակում ծնողների և երեխայի հետ շփվելու մեթոդների և միջոցների ընտրության հարցում:Ուսուցիչների և ընտանիքների համագործակցությունը գործունեության նպատակների համատեղ որոշում է ապագա աշխատանքի համատեղ պլանավորում ուժերի ու ռեսուրսների համատեղ բաշխում գործունեության առարկան ժամանակին:Համագործակցության մեջ հնարավոր են կոնֆլիկտներ հակասություններ:

Կոնֆլիկտների տեսակներն ու դրանց հիմնական պատճառները:

Ստորև ներկայացված են ուսումնասիրության արդյունքում բացահայտված ընտանեկան կոնֆլիկտների տեսակներն ու դրանց հիմնական պատճառները:

1. Կոնֆլիկտ ամուսնական զույգի միջև: Կին-տղամարդ հարաբերություններում կոնֆլիկտի պատճառ կարող են լինել հոգեբանական անհամատեղելիությունը, զույգերից մեկի ծանր բնավորությունը, սեռական անբավարարվածությունը, դավաճանությունը, աշխարհընկալման և արժեհամակարգի Անհամապատասխանությունը, կնոջ անկարողությունը՝ լուծելու կենցաղային հարցերը, ֆինանսական խնդիրները և այլև: Կոնֆլիկտը կարող է պայմանավորված լինել նաև ընտանեկան հարաբերությունների ճգնաժամով: Առաջին ճգնաժամն ի հայտ է գալիս ամուսնության 1-ին տարում, հատկապես երբ ընտանիքում երեխա է ծնվում, երկրորդը՝ ամուսնության 3-7-րդ տարում, երրորդը՝ 17-25-րդ տարում: Ամուսնական կոնֆլիկտները հաճախ առաջանում են զույգերի ֆիզիկական և հոգեբանական անհամատեղելիության պատճառով: Հոգեբանական համատեղելիությունը պայմանավորված է ամուսինների խառնվածքի տիպով և բնավորության գծերով: Որքան ամուսինները նման են իրար բնավորությամբ և խառնվածքով, այնքան ավելի շատ են նյարդայնացնում և հոգնեցնում միմյանց: Ներդաշնակ զույգ կարող են լինել օրինակ սանգվինիկ ամուսինն ու մելանխոլիկ կինը: Ֆիզիկական համատեղելիությունը պայմանավորված է կնոջ և տղամարդու օրգանիզմի կառուցվածքով, սեռական օրգանների առանձնահատկություններով, որոնք էական նշանակություն ունեն սեռական կյանքում: Արդեն ապացուցված է, որ սեռական անբավարարվածությունը, ինտիմ կյանքում առկա խնդիրներն առաջացնում են սառնություն ու անտարբերություն կին-տղամարդ հարաբերություններում: Ընտանիք կազմելիս հարկավոր է հաշվի առնել նաև այն, որ տղամարդկանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը տեղի է ունենում 25 տարեկանում, իսկ կանանց օրգանիզմի վերջնական ձևավորումը՝ 18-20 տարեկանում: Բացի այդ, տղամարդկանց սեռական հակումն ավելի երկար է պահպանվում, քան կանանց: Ուստի, կենսաբանական տեսանկյունից ցանկալի է, որ զույգ կազմելիս տղամարդը լինի տարիքով ավելի մեծ, որպեսզի սեռական կյանքում լինի ներդաշնակություն: Ամուսնական կոնֆլիկտների առաջացման մյուս հաճախակի հանդիպող պատճառը տղամարդու՝ որպես լոկ ֆինանսի աղբյուր դիտարկվելն է: Այն միտքը, որ ընտանիքի անդամները ֆինանսապես տղամարդուց կախվածության մեջ են, սկսում է ճնշել և բացասաբար անդրադառնալ նրա հոգեկանի վրա: Արդյունքում թուլանում է նրա կապը նախ՝ կնոջ, ապա՝ երեխաների հետ: Գոյություն ունեն նաև այնպիսի ընտանիքներ, որտեղ բավականին բարձր է կոնֆլիկտայնության աստիճանը, խաթարված է ընտանիքի անդորրը, միջանձնային հարաբերություններում առկա է լարվածություն: Դրանք են. նևրոտիկ ընտանիքներ, որտեղ զույգի մոտ նկատվում են տագնապայնության բարձր մակարդակ, քնի խանգարում, ագրեսիվություն, օ ճգնաժամային ընտանիքներ, որտեղ ամուսինները թշնամաբար են տրամադրված միմյանց նկատմամբ, հաշվի չեն առնում միմյանց հետաքրքրությունները, հակված չեն փոխզիջման, օ պրոբլեմային ընտանիքներ, որտեղ առկա խնդիրների, կյանքի ծանր պայմանների արդյունքում ընտանիքը հայտնվում է անկայուն վիճակում: Մշտական վեճերը, կոնֆլիկտները միանշանակ ազդում են ինչպես ամուսնական զույգի, այնպես էլ երեխայի հոգեկան առողջության վրա:

Ծնողների միջև ծագած կոնֆլիկտի արդյունքում երեխան կարող է ունենալ մեղքի զգացում՝ կարծելով, որ ինքն է հանդիսացել կոնֆլիկտի պատճառ: Որոշ դեպքերում էլ երեխայի մեջ կարող է առաջանալ վախի զգացում: Սա նկատվում է հատկապես այն ժամանակ, երբ երեխան ականատես է լինում ծնողների վեճին կամ բռնության տեսարանների: Այսպիսի երեխաներն ապրում են մեղքի, վախի զգացումով, լինում մեկուսացված ու անհանգիստ, նաև կարող են ունենալ նյարդային, հոգեսոմատիկ և այլ հիվանդություններ:Հարկ է նշել, որ որոշ երեխաների համար էլ կոնֆլիկտը դառնում է սովորական մի երևույթ: Հետագայում՝ հասուն տարիքում, նրանք այդ նույն անտարբերությունը դրսևորում են շրջապատող մարդկանց, երևույթների նկատմամբ, դառնում են սառնասիրտ, ունենում ապրումակցման ցածր մակարդակ: Այս երեխաների ծնողները, տարված լինելով հարաբերություններ պարզելով, չեն նկատում, որ իրենց երեխան ձեռք է բերում բնավորության բացասական գծեր, կատարում անընդունելի արարքներ, դրսևորում հակասոցիալական վարքագիծ: Կոնֆլիկտ ծնող–երեխա հարաբերություններում: Ընտանիքում ծնողը կարող է կոնֆլիկտներ ունենալ տարբեր տարիքի երեխաների հետ: Պատճառը ծնողի՝ երեխայի տարիքային և հոգեբանական առանձնահատկությունները չգիտակցելն է, դաստիարակության ձևերին չտիրապետելը, երեխայի մտադրությունները չհասկանալը, նրան մշտապես փոքր և անկարող մարդ համարելը: Մի տարիքային փուլից մյուսին անցումն ուղեկցվում է ճգնաժամով, որը միշտ չէ, որ սահուն է ընթանում: Ճգնաժամը կարող է լարվածություն առաջացնել հարաբերություններում՝ հատկապես երեք տարեկանում և դեռահասության տարիքում: Երեք տարեկանի ճգնաժամի պատճառը գոյություն ունեցող հակասությունն է երեխայի պահանջմունքների և դրանց բավարարման միջև: Երեխաներն այս շրջանում դառնում են կամակոր, համառ, ամեն ինչ անում են պահանջվածին հակառակ, բացասական վերաբերմունք են ցուցաբերում մեծահասակների նկատմամբ, թեպետ պետք է նշել, որ երեխայի նեգատիվիզմը ոչ բոլորի նկատմամբ է դրսևորվում. Այն խիստ ընտրողական բնույթ է կրում և ուղղված է մասնավորապես նրանց դեմ, ովքեր փորձում են ճնշել իր ազատությունը: Մեծահասակները պետք է իմանան, որ երեք տարեկանի ճգնաժամն անցողիկ երևույթ է և վկայում է այն մասին, որ երեխան պատրաստվում է անցնել հաջորդ տարիքային փուլ: Ծնողների տեղեկացվածությունը, նրանց հանդուրժողականությունը թույլ չեն տալիս, որ ծնող-երեխա հարաբերություններում նվազի ջերմությունը, անջրպետ առաջանա: Մեծ թվով կոնֆլիկտներ են առաջանում դեռահասության տարիքում, ինչը պայմանավորված է դեռահասների հոգեբանական, ֆիզիկական և սեռական կյանքում տեղի ունեցող փոփոխություններով: Դեռահասությունն ինքնին համարվում է ճգնաժամային տարիք, և այս տարիքային փուլում առավել կարևոր են ընտանեկան ջերմ հարաբերությունները, փոխադարձ վստահությունը, հարգանքը, փոխըմբռնումը: Այս տարիքային փուլում հաճախ է առաջանում հայրեր և որդիներ¦ խնդիրը: Մի դեպքում դեռահասն սկսում է համեմատել իդեալական ծնողի իր պատկերացումներն իրական ծնողների հետ և տեսնում է, որ հսկայական տարբերություն կա §իդեալական¦ և §իրական¦ ծնողների միջև: Մյուս դեպքում դեռահասը, որի մոտ սկսվել է ֆիզիկական բուռն զարգացման և սեռական հասունացման գործընթաց, սկսում է իրեն մեծ համարել և բոլորից պահանջել, որ իրեն վերաբերվեն ինչպես մեծի: Բոլոր դեռահասները, առանց բացառության, ունեն այդ ձգտումը: Այն ծնողները, ովքեր շարունակում են դեռահասին վերաբերվել փոքր երեխայի նման, ունենում են լուրջ խնդիրներ: Ծայրահեղ դեպքերում ծնող-երեխա լարված հարաբերությունները հանգեցնում են նյարդայնության, ընկճախտի, բռնության դրսևորումների:Ծնող-երեխա հարաբերություններում կոնֆլիկտներ են առաջանում նաև սխալ դաստիարակության պատճառով: Ծնողը միշտ ձգտում է իր երեխային դարձնել օրինակելի, անթերի՝ կիրառելով խիստ պատժամիջոցներ, կոպիտ վարվելով, քիչ խրախուսելով, երբեմն էլ դաժան վերաբերմունք դրսևորելով:

Ոչ տեղին պատիժը, ծնողի կոպտությունը, դաժանությունը երեխայի մեջ հանգեցնում են երկու ծայրահեղ դրսևորումների. Առաջին դեպքում երեխան մեծանում է չարացած, ագրեսիվ, երկրորդ դեպքում՝ անվստահ, բարդույթավորված: Փոքր տարիքում երեխայի ագրեսիվությունը դրսևորվում է նրանում, որ երեխան սկսում է հանել տիկնիկի աչքերը, դիտավորյալ կոտրել խաղալիքները, պոկել ծաղիկները, քարով հարվածել բակի կատուներին և շներին: Գերադասում է խաղալ ագրեսիվ խաղալիքներով՝ զենք, ատրճանակ, նետ ու աղեղ և այլն: Այնուհետև երեխայի ագրեսիվ հակումները դրսևորվում են շրջապատող մարդկանց նկատմամբ: Երեխան ֆիզիկական ուժ է կիրառում իրենից թույլերի հանդեպ, փորձում ճնշել նրանց, նվաստացնել, ցավ պատճառել: Բազմակի դիտարկումները ցույց են տվել, որ ավտորիտար ոճի ծնողների երեխաները մեծանում են ընկճված, անվստահ, ինքնամփոփ, կաշկանդված, չշփվող: Նրանք ինքնավստահ և նախաձեռնող չեն, չեն կարողանում ինքնուրույն որոշումներ կայացնել, կազմակերպել սեփական կյանքն ու աշխատանքը:

2. Կոնֆլիկտ երեխա-երեխա հարաբերություններում: Երեխա-երեխաների հարաբերություններում կոնֆլիկտի պատճառները մի քանիսն են: Առաջին պատճառը երեխայի հանդեպ ուշադրության պակասն է: Որպես կանոն՝ ընտանիքում երկրորդ երեխայի ծնունդն առաջնեկի մեջ առաջացնում է մերժված, անտեսված լինելու զգացողություն, ինչն էլ կարող է վերածվել ատելության ինչպես ծնողի, այնպես էլ քրոջ կամ եղբոր նկատմամբ: Երկրորդ երեխայի ծնվելուց հետո ծնողներն առավել ուշադիր պետք է լինեն առաջնեկի նկատմամբ, նրա մեջ ձևավորեն դրական վերաբերմունք նորածնի նկատմամբ: Միայն ծնողից է կախված երեխա-երեխա հարաբերությունների բնույթը: Երեխա-երեխա հարաբերություններում կոնֆլիկտի առաջացման երկրորդ պատճառը ծնողի կողմից երեխաների միջև սեռային խտրություն դնելն է: Հայկական ընտանիքներում նորմալ է տղա-աղջիկ երեխաներին բաժանել ծնողների միջև: Մայրերը սովորաբար սիրում են տղա երեխաներին՝ տալով նրանց արտոնություններ, իսկ հայրերը նմանատիպ վերաբերմունք են դրսևորում աղջիկների հանդեպ: Երեխան դեռևս վաղ տարիքից հասկանում և զգում է ծնողի վերաբերմունքն ու սկսում է հակակրանք զգալ եղբոր կամ քրոջ նկատմամբ:

Կոնֆլիկտ ընտանիքի այլ անդամների հետ: Եթե համեմատենք ընդլայնված և բջջային ընտանիքները, ապա կտեսնենք, որ ընդլայնված ընտանիքներում առաջանում են այնպիսի կոնֆլիկտներ, որոնք ուղղակի չեն կարող առաջանալ բջջային ընտանիքներում:
Հայկական իրականությունում ընդունված ավանդույթ է, երբ տղան ամուսնանում և իր կնոջ հետ ապրում է հայրական ընտանիքում, որտեղ, բացի ծնողներից, ապրում են նաև եղբայրները, քույրերը և այլ հարազատներ: Որքան բազմանդամ է ընտանիքը, այնքան դժվար է ապահովել բարիդրացիական մթնոլորտ: Բազմաթիվ ընտանիքների ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ընդլայնված ընտանիքներում կոնֆլիկտը հիմնականում առաջանում է հարսների և սկեսուրների միջև: Կոնֆլիկտների պատճառ կարող են հանդիսանալ կենցաղային պայմանները, ֆինանսական խնդիրները, կրթվածության մակարդակի տարբերությունները, մայրական խանդը, հարսի ինքնահաստատվելու ձգտումը, երեխայի դաստիարակության հետ կապված տարբեր մոտեցումները, բնավորության և խառնվածքի անհամատեղելիությունը և այլն: Կոնֆլիկտներ են առաջանում նաև ընտանիքի այլ անդամների միջև, երբ առաջ է գալիս նյութական բարեկեցության, ժառանգության հարցը: Առաջին հայացքից թվում է, թե այս տեսակի կոնֆլիկտներն ազդեցություն չունեն երեխայի հոգեկան զարգացման վրա, սակայն, երբ երեխան ականատես է լինում, թե ինչպես են ծնողները վիճաբանում, վիրավորում, վարկաբեկում մեկը մյուսին, փոխվում է նաև նրա հոգեվիճակը: Կոնֆլիկտային իրադրությունը երեխային դարձնում է սառնասիրտ, չշփվող, դաժան, անուշադիր, ագրեսիվ, կոպիտ կամ էլ անվստահ, ինքնամփոփ, ընկճված ու անտարբեր:

3.Ծնողական ժողովը՝որպես ուսուցիչ-ծնող համագործակղության կազմակերպման միջոց:

Ծնողների հանդիպումը ուսուցչի և աշակերտների ծնողների միջև կապ հաստատելու ձևական մոտեցում չէ:Սա ոչ միայն ուսումնական գործընթացի երրորդ օղակի՝ծնողների հետ հանդիպելու միջոց է քննարկելու սովորողների հաջողություններն ու անհաջողությունները:Այստեղ ուսուցիչը կօգնի մորը կամ հորը լուծել երեխայի դաստիարակութկան հետ կապված խնդիրները կառաջարկի նրա վրա ազդելու իսկապես արդյունավետ մեթոդներ կզգուշացնի թակարդների մասին որոնք սպասում են ծնողներին ովքեր միշտ չէ որ իրավասու են երեխայի հոգեբանության ֆիզիոլոգիայի սոցիոլոգիայի հարցերում:Երեխայի ծնողների հետ ուսուցչի շփման հիմնական նպատակը ոչ թե արդարացումներ անելն է կամ ագրեսիվ-պաշտպանական գործողությունները ոչ թե աշակերտի ակադեմիական առաջադիմությունը:Ծնող-դպրոց համագործակցության արդյունավետությանը նպաստում են ճիշտ կազմակերպված ծնողական ժողովները Ծնողական ժողովի թեման պետք է լինի հետաքրքիր:Ծնողական պետք է անցկացնել ծնողների համար հարմար ժամանակին:Ծնողները պետք է ծանոթ լինեն ժողովի պլանին:Ծնողների և դասղեկի շփումը պետք է լինի անմիջակն էթիկայի կանոնների պահպանմամբ:Ծնողական ժողովը պետք է սկսել լավ տրամադրությամբ և այն չպիտի տևի մեկ ու կես ժամից ավելի Նախ պետք է խոսել դրական հարցերի շուրջ ապա անցնել խնդիրների քննարկմանը:Ծնողը պետք է համոզվի որ դպրոցը պատրաստ է աջակցել իրեն օգնելու իր երեխային:Պետք է խուսափել նախատել ծնողներին բոլորի ներկայությամբ չպետք է համեմատել մի աշակերտին մյուսի հետ:Ծնող դպրոց համագործակցության մեկ այլ նպաստող օղակ են ծնողական խորհուրդները:Դպրոցի ծնողական խորհուրդը աջակցում է դպրոցին կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող սովորողների մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների կազմակերպման գործում:Ծնողներին ներգրավում է սովորողների արտադասարանական և արտադպրոցական աշխատանքներում:Ամրապնդում է դպրոցի և ծնողների միջև կապըմանկավարժական աշխատողների և ծնողների կողմից երեխաների դաստիարակության նկատմամբ ձևավորում միասնական պահանջներ:Ծնողների հանդիպումը ուսուցչի և աշակերտների ծնողների միջև կապ հաստատելու ձևական մոտեցում չէ :Ուսուցիչ ծնող համագործակցության կենտրոնում աշակերտն է իրեն վերաբերվող հիմնախնդիրներով :Ծնողները պետք է ծանոթ լինեն ժողովի պլանին:Ծնողական ժողովը պետք է սկսել լավ տրամադրությամբ և չպիտի տևի մեկ ու կես ժամից ավելի:Երեխաների ձեռքբերումները քննսրկելիս խոսել նրանց ընդունաություններից և հնարավորություններից:Պետք է խուսափել նախատել ծնողին բոլորի ներկայությամբ

Ծնող ուսուցիչ համագործակցության արդյունավետության համար անհրաժեշտ է.

Ա)ուսուցչի ու ծնողների կողմից աշակերտի հետաքրքրությունների հակումների պահանջմունքների ու կարիքների բացահայտում համատեղ քննարկում ու դրանց բավարարան համար աշակերտների համապատասխան քայլերի իրականացում:

Բ)ուսուցչի կողմից ծնողների ու երեխաների շրջանում հարցումների անցկացում ու դրանց արդյունքների վերլուծություն:

Գ)ուսուցչի կողմից աշակերտների ֆիզիոլոգիական ու հոգեբանական անվտանգության պայմանների քննարկում ծնողների հետ դասարանական ու դպրոցական առողջ մթնոլորտ ստեղծելու համար:

Դ)համատեղ քննարկումներ տանը ու դպրոցում երեխայի ազատության ու իրավունքների իրացման համար պայմաններ ու հնարավորություններ ստեղծելու նպատակով:

Ե)ուսուցիչ-ծնող փոխադարձ տեղեկատվության փոխանցում ու քննարկում աշակերտների ուսումնադաստիարակչական նվաճումների տնային ու ինքնուրույն առաջադրանքների կատարման ընթացքում ծագած դժվարությունների ու խոչընդոտների ու դրանց հաղթահարման վերաբերյալ:

Զ)աշակերտի համաձայնությամբ ու ծնողի իմացությամբ աշակերտի անհատական զարգացման ծրագրի համատեղ մշակում մանկավարական աջակցության նպատակով:

Է)ծնողական ժողովներին աշակերտների մասնակցության ապահովում:

Ը)ուսուցչի նախաձեռնությամբ քննարկումների կազմակերպում կամավորությամբ սկզբունքով ու ծնողների ընտրությամբ նրանց մասնակղությունը արտադասարանական ու արտադպրոցական դաստիարակչական աշխատանքներն ապահովելու նպատակով:

Թ)ծնողների կողմից իրենց երեխաների օգնությամբ միջոցառումների շարքի կազմակորպում:

Ժ)ուսուցչի կողմից ծնողներին դպրոցի դասարանի հոգսերին ծանոթացնելը ըստ ցանկության նրանց մասնակցությունը դպրոցի զարգացման ծրագրերի մշակմանն ու իրականացմանը ապահովելու նպատակով:

Ի)ծնողներին դաստիարակչական միասնական միջավայրի ու ընտանեկան և դպրոցական դաստիարակության ինտեգրման մասին գիտելիքների գաղափարների ու այլ տեղեկատվության փոխանցում տանը և դպրոցում երեխայի նկատմամբ միասնական պահանջների հնարավորությունների ու պայմանների ներկայացում ու ստեղծում:

Լ)ուսուցչի կողմից դպրոցի հաջորդ աստիճանի անցման խնդիրների բացահայտում և ծնողներին ու աշակերտներին խորհրդատվության մատուցում:
Ծնող ուսուցիչ կապը կարելի է ավելի մեծացնել ծնողին մասնակից դարձնելով տարբեր դպրոցական միջոցառումների բաց դասերի ու իհարկե ծնողական ժողովների միջոցով:Այսօր ծնող-դպրոց համագործակցության կազմակերպումն ավելի դյուրին են դարձնում նորագույն տեխնոլոգիաները քանի որ դրանք թույլ են տալիս արագորեն տեղեկատվություն ստանալ:Իմ կարծիքվ ծնող-դպրոց համագործակցության մեջ առաջնային է դասարանի դասղեկի դերը:Դասղեկը պետք է երեխաների հետ նախագծի դասարանի կրթական համակարգը հաշվի առնելով նրանց հետաքրքրությունները կարողությունները ցանկությունները:Իր գործունեության ընթացքում ժամանակակից ուսուցիչը պետք է հիմնականում շփվի առարկայական ուսուցիչների հետ և ուսուցիչներին ներգրավի ծնողների հետ աշխատելու համակարգում:Դասղեկը պետք է սերտորեն համագործակցի նաև սոցիալական մանկավարժի հետ որը կոչված է միջնորդ հանդիսանալու երեխայի անհատականության և սոցիալական բոլոր ինստիտուտների միջև աշակերտների անձնական ճգնաժամերը լուծելու համար:[3]

Եզրակացություն

Այսպիսով ընտանիքից է սկսում բարոյական դաստիարակման նախահիմքերիկառուցումը, որից հետագայում ձևավորվում ևամրապնդվում են անձի վարքի ձևերը :Երեխան ծնվելով ընկնում է իր համար բոլորովինՆոր վայր, դժվարություններով լի մի աշխարհ, որտեղ նրա հիմնական ու առաջին սյունը՝ընտանիքն է :Երեխան աչքերը բացելով, տեսնումէ իր ծնողներին, շփվում նրանց հետ : Ծնողներիվաղ ներգործությունները, որոնք նույնիսկ կարողեն չգիտակցվել երեխայի կողմից, ազդում են նրահետագա զարգացման վրա : Առհասարակ, դաստիարակչական ներգործություններիարդյունավետությունը կախված է ծնողների միջև առկա փոխհարաբերություններից, ընտանիքի կյանքի ձևից՝ «առողջությունից», բարեհաջողությունից, նրա երջանիկ մթնոլորտից:Ընտանիքում են դրվում երեխայիբարոյական, գեղագիտական,տնտեսագիտականդաստիարակման հիմքերը : Երեխայի համարընտանիքը պատրաստի օրինակ է սեփականկյանքը կառուցելու համար : Նա աչքերը բացելով, տեսնում է իր ընտանիքը, նրա ավանդույթները, հարաբերություններն ու դրվածքները, ուստիճիշտ է այստեղ հիշել այն արտահայտությունը, թեյուրաքանչյուր երեխա իր ընտանիքի հայելին է ևնրա ծնողներն են պատասխանատու երեխայիհետագա ողջ կյանքի համար : Ծնողները շատ դեպքերում կարող են նույնիսկ չնկատել ,որիրենց ամեն խոսքով, վարք ու բարքով օրինակ են ծառայում իրենց երեխաների համար : Մարդկային շփման առաջին փորձերերեխաները ստանում են ընտանիքում, բայցհասարակություն ինտեգրվելու առաջին մեծփուլը երեխայի համար հանդիսանում էնախակրթարանը, մանկապարտեզը:Մանկապարտեզի առօրյան ի տարբերությունընտանեկան միջավայրի հնարավորություն է տալիս երեխային շփվել իր հասակակիցների հետ, դառնալ ավելի ինքնուրույն:Ընտանիքում երեխաների դաստիարակությունն իրականացնող ծնողները նախապես պետք է լավ ճանաչեն նրանց իմանան յուրաքանչյուրի բնույթը անհատականությունը հակումներն ու հետաքրքրությունները ներքին պահանջմունքները դասզեկի հետ համատեղ մշակեն ծրագիր թե ում էությունից ինչը հեռացնել թե նրա մեջ բարոյական ինչ որակ ամրակայել որ արարքները <<արմատախիլ>>անել որոնք զարգացնել թե ինչ վարքագիծ բնավորություն ձևավորել նրա մեջ:Ընտանիքում երեխաների ճիշտ դաստիարակության առաջին պայմանն ընտանեկան կոլեկտիվի համախմբումն ու ձևավորումն է ամուր կարգապահության ստեղծումն ու ամրապնդումը:Երեխաների դաստիարակոբության կարևոր պայմանը ծնողների սկզբունքայնության կայունությունն է:Ծնող-երեխա փոխհարաբերությունները ընտանեկան հարաբերությունների անհրաժեշտ ենթահամակարգն են: Այդ հարաբերությունները կարող են դիտարկվել որպես շարունակական, երկարաժամկետ և պայմանավորված երեխայի և ծնողի տարիքային առանձնահատկություններով ընտանիքի գլխավոր խնդիրներն են երեխայի առաջին սոցիալական պահանջմունքի՝ սոցիալական շփման պահանջմունքի ,աշխարհի նկատմամբ հիմնական վստահության ձևավորումը և կապվածության տեսությունը մանուկ հասակում:

Երեխան պետք է զգա շրջապատող աշխարհի անվտանգությունը, և ծնողի դերը այս ժամանակահատվածում չափազանց մեծ է, քանի որ իր կարիքները երեխան չի կարող բավարարել իր անօգնականության պատճառով:

Գրականություն

1.Սեդրակ Ա.Սեդրակյան,Ընտանիքի հոգեբանություն,Երևան 2010թ.

2.Ա.Նալչաջյան,Ա.Մկրտչյան,Ընտանիքի հոգեբանություն,Երևան 2001

3.<<Ընտանիք և դպրոց>> գիտամեթոդական ամսագիր,Երևան 2008

4.Шнейгер,Лидия Бернгардовна.Семейная психология.-М:Деловая книга,1999.-3000экз